

Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag

Különös világunkban — amikor némely, évszázadokon át időtállóknak tetsző, hagyományá vált dolog szomorú értékvesztése párhuzamosan zajlik a legújabb divatok térhódításával — értékes elgondolkodni azon, hogy a százötvenedik évfordulóját ünneplő forradalom és szabadságharc öröksége, hagyományai, hangulata mennyire jár-

ja át (esetleg határozza meg) mindennapjainkat. Mi időszerű ma 1848/49 örökségéből?

Sorozatunk alább következő részében Jancsák Csaba főmunkatársunk, hazánk politikai és közéletét meghatározó személyiségeinek feltett kérdésre adott válaszokat közöljük — a szerzők nevének ábécérendjében.

CSURKA ISTVÁN

Merjünk egymásért felelősséget vállalni!

Publicisztikámból, a Magyar Fórum rendszeresen visszatérő írásaiból jól olvasható az a különbség, amely a nemzeti radikalizmus híveit, követőit ma, az 1848-as forradalom és szabadságharc 150. évfordulóján minden más emlékezőtől egyéníti.

Mindenekelőtt a nemzeti eszme és az önelvű magyarság kapcsolata, változások, reform-mozgások lassú üteme helyett a dinamikus és gyökeres újítást követelő, esetenként kikényszerítő Petőfi személyisége került ünnepi gondolataink központjába. Petőfi nagysága alapvetően a nagy ügyek elszánást kívánó magatartására épült — ő, aki „szabadságvallású” volt, a nemzet életének jobbítását mindig fontosabbnak tartotta személyes sorsa alakulásánál.

Ez a fontossági sorrend mai is inspiráló. S mint az önmagára eszmélő nemzet építésében közvetlenül érintett, nem kívánhattott többet, hogy minél nagyobb számban és kiteljesedő bátorságban merjünk egymásért felelősséget vállalni. S vállalásainkat hordozni. Hogy megfeleljünk Isten és a nemzeti emlékezet ítélete előtt.

* * *

Csurka István

író. Budapesten, 1934. március 27. Szülei: Csurka Péter, Bodnár Erzsébet. Gyermekai: Endre, 1958, Eszter, 1969, Dóra, 1973. Tan.: Színház- és Filmművészeti Főiskola, 1952-57. Életútja: 1956-ban a főiskolai nemzetőrség vezetője, fél évre internálják; 1973-86 között a Magyar Nemzet tárcaírója, 1988-tól a Hítel szerkesztőbizottságának, 1981- a Magyar Írók Szövetsége elnökségének tagja; 1988-93 között az MDF Országos Elnökségének tagja, 1991 januárjától júniusig ügyvezető elnökségének tagja, 1991-92-ben az MDF alelnöke; 1993 kizárják, ezután szervezi meg a Magyar Igazság és Élet pártját, amelynek 1994-től elnöke. 1990-94 között és 1998-tól országgyűlési képviselő.

GICZY GYÖRGY

A nemzet öntudatra ébredésének pillanata

Ritkán adatik meg az ember életében, hogy váratlan esemény vagy akár kényszerű döntés, valamely nagy terhet jelentő s egy-szerre fölszabadító feladat elé kerülve személyiségének teljes birtokába jusson; adottságainak és tapasztalatainak nemcsak töredékét, hanem mindent egyszerre mozgósítson, hogy megtalálhassa a példaadó és

sorsdöntő megoldást. Ilyen pillanatokban mutatkozik az ember nagyobbannál, mint amire szokásos feladatai végzése során képes. Ilyenkor derül fény a személy rendkívüliségre és különössége folytán, pótolhatatlanságára is.

S ha ez egy ember életében ritka, még különlegesebb egy egész nemzet vonatkozásában. – Teljesen önmagának birtokába kerül, kifejezi mással össze nem cserélhető karakterét. Erőfeszítéseit és korábbi századokban szerzett ismereteit összegezve mutatkozik meg a teljes valóságában. S éppen ez történt 1848-ban. Nagyszerű emberek, egymástól egyébként eléggé különböző személyiségek eszméi olyan gazdagságban ötvöződtek, hogy történelmi reflexióra aligha képes rétegeket tulajdonképpen ugyanarra a magatartásra, a hősiességre tudták készíteni, miközben ők maguk is okultak mindabból, amit a náluknál jóval kiszolgáltatottabb, emberek tudtak, vagy inkább csak éreztek.

1848 a nemzet öntudatra ébredésének pillanata. Bizonyosság arról, hogy léteznek olyan eszmék és alapelvek, amelyek képesek mozgásba hozni az egymástól távollévő társadalmi rétegeket is, olyannyira, hogy a túlélésért küzdők akár saját életük feláldozását is vállalják. A 48-as szabadságharc nem reformkori lobbik eredménye, nem kis érdekcsoportok nagy befolyású tagjainak történelmi kalandja, vérszegény eszmék zsurnaliszta fölnagyításából származó álhír, hanem mindennek éppen a szöges ellentéte. Mindannak ellentéte, ami ma történik.

Manapság mindenkinek megvan a maga házi tudósa, házi bankára, különbejáratú egyéni érdeke, filozófiai iskolák hagyományát nem igénylő privát etikája, s legfeljebb a túlélés kalandorai kötnek alkalmi szövetséget – Kornis szavával – a „kopott formulákat gargalizáló” hagyománnyal. Ennek következtében a népiesek még népiesebbek lesznek, az elit még elitebb. Természetesen senki sem akar 1848 hőseire hasonlítani.

Giczgy György

teológus, újságíró, politikus. Budapest, 1953. augusztus 17. Tan.: Római Katolikus Hittudományi Akadémia, 1972–1977; újságíró-iskola, 1980–81, doktorátus (1981). Életútja: 1977–90: az Új Ember; 1980–81: a Vigilia; 1988–89: a Teológia munkatársa; 1990–1998: országgyűlési képviselő; 1990–91: a Magyar Katolikus Újságírószövetség elnöke; 1993– : a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezető tanára; 1995–: a Kereszténydemokrata Néppárt elnöke. Nős, két gyermek atyja.

Akkor meg minek emlékezni rájuk? Legfeljebb a maradék rossz lelkiismeret megnyugtatóására; relikviaként számon tartva, amit kidobni restell, sőt, ünnepnapokon kifényesíteni illik, de egyébként ott porosodik a többi használatra már alkalmatlan tárgy mellett, az emlékezés egyik legkisebb fiókjának az alján...

* * *

GÖNCZ ÁRPÁD

Legyen mércénk 1848!

Az én szememben 1848 a magyar történelem talán legfontosabb dátuma. Mindekelőtt azért, mert a XVI. század elején bekövetkező második jobbágyság rendszerének végét jelenti. A XVI. század, a török háború kezdete Magyarország történelmének szinte végzetes fordulatát jelenti. Ebben az időszakban zárult le előttünk a világgazdaság és a korszerű európai fejlődés útja. A török háborúk végeztével nemzeti szuverenitásának helyreállítására indított háborúk sora mind a rendiség és az abszolutizmus kiegyezésével végződött. Mindaddig, ameddig fel nem nőtt a régi rend keretében egy olyan reformnemzedék, amely vállalkozott

rá, hogy az európai forradalmak sodrában a radikális ifjak demokratikus törekvéseit politikai valósággá, demokratikus rendszerré formálja át. S ezért az újonnan született demokráciáért hajlandó legyen élethalálharcot vívni az abszolutizmus túlerejével szemben. A forradalom győzött, s bár a szabadságharcot leverték, a véráldozat nem volt hiábavaló: a jobbágyság felszabadítása megtörtént és megnyílt az út Magyarország modernizációja és polgárosodása előtt. Még ha ez újabb kiegyezés árán történt is. Ha mai demokráciánk pillanatnyi állapotát mérnünk kell, mérjük az áprilisi törvények mércéjével, és magunkat azzal a magatartással, amit 1848 reformnemzedéke tanúsított.

* * *

ISTVÁN LAJOS

Belülről jött akkor a nemzet újjászületéséhez szükséges erő

Időtállóak és fontosak, a beszédek, a zászlók, a versek, a röplapok, a felhívások, a szabadságharc tárgyi emlékei, de ellene vagyok annak, hogy ezeket egyfajta „történelmi kulisszák” gyanánt használják. Szerintem ma elsősorban '48 tanulságai fontosak, hiszen számunkra ezek a legmaradandóbbak és a leginkább tovább mutatók.

'48 előzményei, gyökerei több évszázadra nyúlnak vissza. Történelmi nevezetességét éppen az adja meg, hogy polgári forradalom és nemzeti szabadságharc volt egyszerre. Külön-külön is sorsfordító és korszakos történelmi események lettek volna.

A polgári forradalom '48-ban győzött, és ezt követően a polgári fejlődést, a polgárosodást nem lehetett feltartani. Tanulságai azért különösen fontosak napjainkban, mert újra a polgárosodás áll előtérben. A polgári forradalmat a reformkor készítette elő, melynek vezető ereje egy szűk szellemi-értelmiségi réteg (mai szóval elit) volt. Széchenyi István, Trefort Ágoston, Kossuth Lajos,

Göncz Árpád

író, műfordító. Budapest, 1922. február 10. Szülei: Göncz Lajos, Heimann Ilona. Nős: (1946) Göntér Mária Zsuzsanna. Gyermekai: Kinga, 1947, Benedek, 1951, Annamária, 1954, Dániel, 1956. Tan.: Pázmány Péter Tudományegyetem JTK, 1939-44; GATE Növénytermesztési Kar, 1952-56. Életútja: 1939-46: az Országos Földhitelintézetben dolgozik, 1944: az ellenállás fegyveres résztvevője a Táncsics-zászlóaljban, 1945-től az FKGP tagja, 1946-48: a főtktár személyi titkára, 1948-49: segédmunkás, 1949-51: az Április 4. Gépgyár, a Vegyipari Gép- és Radiátorgyár autogénhegesztője, csólakatos, 1951-56 a Talajjavító Váll., az OMMI, az Agroterv talajvédelmi technikus, agronómusa, irányító tervezője. Az 1956-os forradalom idején a Parasztszövetségben dolgozik, 1957: a Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet irányító tervező agronómusa, letartóztatják, 1958: a Bibó-per másodrendű vádlottjaként életfogytiglani börtönre ítélik, 1963-ban amnesztiával szabadul, 1963-64: a VVE szakfordítója, 1964-65: a Talajjavító Vállalatnál dolgozik, 1965-90: szabadfoglalkozású író, műfordító, 1988: a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd az SZDSZ alapító tagja, 1990. május-augusztus: az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök, augusztustól köztársasági elnök. F. m.: *Saurusok* (regény, 1974), *Magyar Médeia, Rácsok* (1979), *Mérleg, Pesszimizista komédia, Persze-phoné, Saurusok* (drámák), *Találkozások* (elbeszélések, esszék, 1980), *Hazaérkezés* (regény, novellák, 1991), *Gyaluforgács* (esszék, jegyzetek, interjúk, 1992).

Markusovszky Lajos és körük szellemileg és politikailag felkészültek voltak, küldetésüket világszínvonalon oldották meg és alkotásaik máig hatóak, maradandók – akár a kulturpolitikus Trefort Ágostonra, az egészségpolitikus Markusovszky Lajosra, vagy a közgazdász és tudománypolitikus Széchenyi Istvánra gondolok. Az egyik „örökség” tehát az a tanulság, hogy felkészült, világszínvonalon gondolkozó értelmiségre van szükség ahhoz, hogy napjainktól új reform vegye kezdetét.

A nemzeti szabadságharc '49-ben elbukott és hiába képviselték Kossuth Lajos és társai a leghaladóbb európai eszméket – a szabadságot, az egyenlőséget és a testvériséget – szövetségesek nélkül az osztrák és az orosz nagyhatalmi érdekek áldozatai lettünk. Kossuth a dunai konföderáció gondolatával is elkésett, nem ismerte fel a körülöttünk és velünk élő népek nemzeti érdekeit, nem tudta szövetségeseinkké tenni őket. A második „örökség” az a tanulság, hogy nekünk a Kárpát-medencében élő népekkel együtt kell közös jövőnket alakítani – megszabadulva az évszázados nagyhatalmi érdekek szolgálatától és megosztottságunktól. (Ugyanez az I. és II. világháború, de napjainknak is egyik fontos „társági” tanulsága.)

Mindannak, ami '48–49-ben történt meghatározó ereje volt az ifjúság – pontosabban az európai és nemzeti eszmék iránt elkötelezett ifjúság. Mi most a változásoknak abban a fázisában vagyunk, amikor az európai integráció és az amerikai életforma áll előtérben, és minden gondnak orvoslását újból kívülről várjuk. '48 tanulsága, hogy megújuláshoz, a nemzet újjászületéséhez szükséges erő akkor belülről jött. Az Európai Uniónak és a NATO-nak számomra egyik eddigi tanulsága, hogy politikai, gazdasági, katonai integráció mellett az angolok angolok, a franciák franciák, a németek pedig németek maradtak és az amerikai civilizáció átvétele mellett őrzik, ápolják, fejlesztik az angol, a

István Lajos

(1922) hematológus, transzfúziológus, immunológus, gyermekgyógyász és infektológus szakorvos. Nős: Hertelendy Magdolna. Gyermekai: Lajos (†1960), Miklós, Magdolna, Péter. Tan.: Pázmány Péter Tudományegyetem Orvosi Kar, Egyesített Magyar Királyi Egyetemek Halle/Saale (Németország). Mh.: Markusovszky Kórház, Szombathely. Életútja: az első vidéki koraszülött osztály (1947), Vértranszfúziós Szolgálat (1949) és Hermatológiai Osztály (1953) megszervezője. Részt vett az I. és II. lakitelki találkozón. A Transzfúziós és Hematológiai Kollégium elnöke. F. m.: *Adatok a haemophilia kórtanaihoz, kezeléséhez és gondozásához*, 1969; *Véradás és vérártómlasztás*, 1959.

francia, a német kultúrát. '48 a nemzeti összefogás, a nemzeti eszmék diadala is volt – tanulsága, öröksége, hogy a nemzeti eszmék és a szabadság, az egyenlőség, a testvériség jól megférnek egymás mellett, hogy a nemzeti érzés, a hagyományok és a nemzeti kultúra társadalmat és történelmet formáló erő.

A reformkorban és '48 előkészítésében, kiobbantásában, a nemzeti érzés felkeltésében, a nemzeti összefogás kialakításában a költők és az írók vezető szerepet játszottak. '48-nak ez is nagyon fontos tanulsága és öröksége. Ahhoz, hogy az ezredforduló egy új reformkor kezdetét jelentse, nemcsak politikusokra, közgazdászokra, tudósokra, alkotó értelmiségre, menedzserekre és XXI. századra felkészült polgárookra van szükség, hanem a magyar kultúrát fenntartó és újratermelő írókra és költőkre is.

'48-49 szörnyű traumáját és tanulságait minden nemzedéknek újra fel kell dolgoznia: a győzelmet követő megtorpanást és a vereségeket, mert nemcsak március tizenötödike '48-49 öröksége, hanem Világos és Arad is.

Kedvező jelnek tekintem, hogy a szegedi történészhallgatók folyóirata körkérdésével ébren tartja '48-49 örökségét.

* * *

KUNCZE GÁBOR

Értékteremtő negvennyolc

1848/49 az újkori magyar történelem legfontosabb fordulópontja: a modern magyar nemzet, a liberális tartalmú szabadság születési pillanata. A nemzet a szabadságban született meg, és a két fogalom egymás nélkül csonka. A folyamat az érzelmi azonosulásra is lehetőséget adott: a piros-fehérvörös ekkor lett nemzeti szín, a nemzetörkarszalag ekkor jött szokásba, a kokárda a mi kultúránkban azóta közkeletű. Március 15-e az egyetlen olyan nemzeti ünnepünk, amelyet a magyar nép önként, szabad akaratából, mintegy társadalmi aktussal tett jeles napjává.

Azt hiszem, ezek után nem meglepő, ha mondom, időtállóan s épp ezért időszerűnek tartom 1848/49 lényegét, a nemzet és a szabadság egymásba fonódó, együttes értékét, és ebből következően rossznak és kevésbé időtállóan tartom szétválasztásukat, szembeállításukat.

De az 1848/49-es folyamat létrehozta a modern magyar politikai kultúra szerepeit, öndicsérő és megbélyegző mechanizmusát. Létrejött a „nemzet apja” szerepkör és megjelent az „áruló” címkeje is. Azt hiszem, hogy azóta is sokan akartak a nemzet atyjai lenni, azóta is sokakra rámondták, hogy eladta a hazát. Tisztában vagyok azzal, hogy ez is – számomra sajnálatos módon –

Kuncze Gábor

mérnök, politikus. Pápa, 1950. Szülei: Kuncze Lajos, Máramarosi Magdolna. Nős: Fellegi Katalin. Tan.: 1964-1969: Piarista Gimnázium, Kecskemét; 1970-1974: Felsőfokú Építőipari Technikum (1972-től Ybl Miklós Műszaki Főiskola); 1980-1985, 1988: Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem. Mh.: Fővárosi Vízművek – műszaki előadó, Közép-Magyarországi Közmű- és Mélyépítő Vállalat – építési művezető, Országos Villamostávvezeték Vállalat – beruházási ellenőr, Dunamenti Regionális Vízmű – építési üzemvezető, 1983-1985: Építőipari Gépesítő Vállalat – beruházási osztályvezető, ellátási főosztályvezető, 1985-1990: ÉPGÉPTELV – gazdasági igazgató. 1990-től az SZDSZ országgyűlési képviselője, 1992-től SZDSZ-tag, 1993-1994: frakcióvezető, 1993 májusától az Országgyűlés költségvetési bizottságának tagja, ezen belül az adó albizottság tagja, 1994-től belügyminiszter, koalíciós miniszterelnök-helyettes, 1997 áprilisától 1998 júniusáig a párt elnöke, 1998. június 20-tól az SZDSZ frakcióvezetője.

„időszerű” maradt, hiszen a demokrácia politikai kultúrája sem mentes az öndicsérő és erkölcsileg megbélyegző megnyilvánulásoktól.

Mégis, 1848/49 említésekor nem annyira csak a racionális megfontolások az érdekesek, hanem az, hogy a reformkor és '48 teremti meg ma is minden itt élő ember számára az idetartozás érzését, az otthonosság élményét. A Himnusz, a Szózat mind-mind rímelt arra, ami minden nap többször, a Kossuth Rádió szünetjeleként elhangzik – „Éljen a magyar szabadság! Éljen a haza!”.

* * *

Stabil, mértéktartó kormányzás szüksége

Az 1848-as forradalom teremtette meg a modern Magyarországot. A forradalom és eredményei, az áprilisi törvényekben foglaltak olyan csomópontját jelentik a magyar történelemnek, amely csak a Szent István-i államalapításhoz mérhető. 1848-ban az egész korábbi magyar történelem összegződik a legnagyobb módon, és minden, ami azóta történt 1848-ból fakad. Ebből következik, hogy 1848 öröksége nem elévülő örökség, nincsenek olyan elemei ennek az örökségnek, amely az idő múlásával veszített volna jelentőségéből. Az egész együtt jelenti a magyar célok és értékek foglatát. A politikus nem válogathat a '48-as hagyományban, legfeljebb arról lehet szó, hogy most éppen melyik érték az aktuálisabb, de lehet, hogy holnap éppen egy másik válik számunkra iránymutatóvá.

1998 nyarán az új parlament tagjai számára talán az a példa a legfontosabb, amelyet az első népképviselői országgyűlés adott a számunkra. Az 1848-49-es országgyűlés tagjai megingás nélkül hűek voltak a hazához és eszméikhez. Fáradhatatlanul dolgoztak és alkották meg a legfontosabb törvényeket igen nehéz körülmények között is. Nekünk, az új összetételű parlament kormányt támogató többségének, látnunk kell, hogy az a többség, amely az új kormányt támogatja csekély, ezért a felelősségünk nagyobb, mint általában. A mi aktivitásunkon múlik a kormány sikere és így az ország sikere is.

A Magyar Demokrata Fórum mindig kész volt meghozni azt az áldozatot, amelyet az ország és a pillanat megkövetelt. Most is így lesz. Stabil kormányzás, mértéktartó kormányzás szükséges, ez vezethet el az ország általános felemelkedéséhez, ez vezethet el oda, hogy az MDF által elkezdett

Lezsák Sándor

költő, politikus. Kispest, 1949. október 30. Szülei: Lezsák Lajos, Magyar Ilona. Nős: (1971) Sütő Gabriella. Gyermekai: Levente (1973), Gabriella (1974), Anna (1977). Életútja: 1968-ban érettségizett a Madách Imre Gimnáziumban. Érettségi után 1968-ban kocsikísérő, rakodómunkás, majd 1969-ben könyvtári segédmunkás az Országos Széchényi Könyvtárban. 1969 szeptemberében Lakitelekre költözött, öt évig képesítés nélküli tanító a szikrai tanyasi iskolában. 1971-től a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola levelező tagozatán tanult, 1975-ben magyar-történelem szakon szerzett diplomát. 1974 óta a lakiteleki általános iskola tanára. 1987. szeptember 27-én háza udvarán, a „lakiteleki sátorban” alakult meg a Magyar Demokrata Fórum. 1993. májustól 1994. június 1-jéig a párt ügyvezető elnöke. 1996. március 2-án, az MDF X. országos gyűlésén a küldöttek a párt elnökévé választották. F. m.: *Békebeli éjszaka* (1983); *Fekete felhő, teaifü* (1988).

rendszerátváltást befejezzük. Még ebben a parlamenti ciklusban minden magyar polgár érezni fogja, hogy jobbak az életlehetőségei, többet érhet el, és a többség többet is fog elérni. Olyan új évszázadot kezdünk, amely méltó lesz a százötven éves forradalmunkhoz. Végül egy személyes véleményt, hadd tegyek hozzá. 1848 eszméinek egészét azóta három generációnak kellett újra zászlóra tűzni, mert idegen hatalmak elnyomása miatt újra az egészért kellett küzdeni: 1867-ben, a kiegyezés idején kellett parlamentáris eszközökkel véget vetni a Habsburg-abszolutizmusnak, 1956-ban a szovjet világbirodalom ellen kelt fel a nép Petőfi zászlajával. Harmadszor 1989-90-ben újra vértelen eszközökkel, tárgyalásos módon vetettünk véget

a szovjet típusú szocializmusnak. Az 1989-90-es rendszerváltás valamennyiünk közös cselekvésének az eredménye, és közös – életre szóló – emlékünk. A mi generációnk megélhette, hogy a magyar értékek és célok egészét tűzhette újra zászlóra, mi egy kicsit átélhettük a 48-as világot. Én, mint a Magyar Demokrata Fórum elnöke, büszke vagyok arra, hogy az MDF három betűje összekapcsolódik 1848 nevével a történelemben.

* * *

ORBÁN VIKTOR

A polgári mentalitás ma is aktuális

1848–1849 két legfontosabb értéke számomra a nemzeti polgárosodás és a nemzeti függetlenség. A magyar politikai elit 1848 tavaszán bebizonyította, hogy képes és kész élni az európai politikai viszonyok változása által nyújtott kedvező lehetőségekkel, s nemcsak elméletben készítette el a polgári átalakulás programját, de megfelelő felkészültséggel rendelkezik ennek megvalósítására is. 1848 szeptemberében pedig az is bebizonyosult, hogy a társadalom képes és kész a nemzeti polgárosodás eszményeinek és eredményeinek megvédésére, s a nemzeti önrendelkezésért folytatott harcban nem hagyja magára a politikai elitet, mint ez annyi más európai forradalomban történt, ahogy a politikai elit sem hagyta magára a szabadságharcot vállaló tömeget, mint ez más országokban szintén megtörtént.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc által felvetett kérdések többsége mára aktualitását veszítette, noha távlatosan és áttételesen még a forradalom által megoldott problémák többsége is kínál tanulságokat. A jobbágyfelszabadítás módja és az úrbéri kármentesítés kísérlete azt mutatja, hogy a nagy társadalmi átalakulásokat csak határozott módon és töretlen szándékkal lehet véghezvinni; ugyanakkor ki lehet mun-

Orbán Viktor

jogász, politikus. Székesfehérvár, 1963. május 31. Szülei: Orbán Győző, Sípos Erzsébet. Nős: Lévai Anikó. Három gyermekük született: Ráhel (1990), Gáspár (1992), Sára, (1994). Tan.: ELTE Állam- és Jogtudományi Kara, 1987; Pembroke College, 1989. Életútja: Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium Vezetőképző Intézete, 1983-ban a Jogász Társadalomtudományi Szakkollégium (1988-tól Bibó István Szakkollégium) egyik alapító tagja, 1984-ben több társával megalakította a szakkollégium társadalomelméleti folyóiratát, a Századvéget, amelynek egyik szerkesztője. Alapító tagja a hivatalosan 1988. március 30-án megalakult Fiatal Demokraták Szövetségének. 1990 májusában az új szervezeti szabályzat elfogadása után a párt elnökvé választották, tisztségében előbb az 1994. július 9-i, majd az 1995. április 30-i – a párt nevét Magyar Polgári Párt elnevezéssel kiegészítő – kongresszuson megerősítették. 1998. július 6-tól a Magyar Köztársaság miniszterelnöke.

kálni olyan módszereket, amelyek révén az átalakulás vesztesei sem érzik kisemmizve magukat. A köztelherviselés, még pedig az igazságos köztelherviselés követelése máig is aktuális. Az 1848 tavaszán spontán módon szerveződő nemzetőrség intézménye arra példa, hogy a társadalmi átalakulás kockázatai úgy is csökkenthetők, ha a társadalom nemcsak elvárja saját védelmét, hanem hajlandó ezért tenni és áldozni is.

Legfontosabbnak mégsem ezt, hanem a társadalom és a politika közötti újszerű kapcsolatot tartom. Az 1848-as magyar társadalom már nem alattvalóként, a politikai elit pedig nem uralkodóként, hanem egyenrangú félként viselkedett ebben a kap-

csolatban. A politikai döntések nyilvánosan és átlátható módon születtek, s ezért a társadalom nem úri huncutságnak tekintette a politikát. Ebből fakadt az a fajta bizalmi viszony, amely 1848 szeptembere után mindvégig lehetővé tette a stabil kormányzást. Hogy csak egyetlen, ma is aktuális példát említsek: az 1848 júniusában kibocsátott Kossuth-bankók mögött nem volt tényleges fedezet. A társadalom a bizalmi elv alapján mégis az állam pénzeként fogadta el ezeket a színes papírokat, s ezáltal a magyar pénzrendszer egészen a szabadságharc végéig működőképes maradt. Manapság, amikor az inflációs várakozások olyan nagy mértékben befolyásolják a lehetséges gazdaságpolitikát, csak csodálattal lehet tekinteni erre a jelenségre, hiszen az akkori háborús körülményeknél jelentősebb inflációgerjesztő tényezőt nemigen lehet elképzelni. Ez a polgári mentalitás az, amelyet ma is aktuálisnak és elérendőnek tartok.

* * *

RAJ TAMÁS

Negyvennyolc többet ad a mának, mint a vérzivataros XX. század!

A magyar forradalom és szabadságharc öröksége – Istennek hála – másfél évszázad múltán is, mindmáig ott munkál a hazai közéletben és a népi gondolkodásban egyaránt. 1848 szelleme, a polgári öntudat, a függetlenség- és szabadságvágy segítette a magyar népet a legutóbbi rendszerváltás gyors megvalósításában. Sőt, igencsak hasznos lenne, ha ez a szellemiség sokkal erősebben válna érezhetővé mindennapjaink világában.

Századunkban, a vérzivataros XX. században ugyanis – sajnos – alig tudunk felmutatni olyan egyéniségeket, olyan hősokeket, akiket nyugodt lélekkel állíthatnánk példaként gyermekeink és tanítványaink elé. (Talán épp ebben a hiányban kereshetjük az oly fenyegető

Raj Tamás

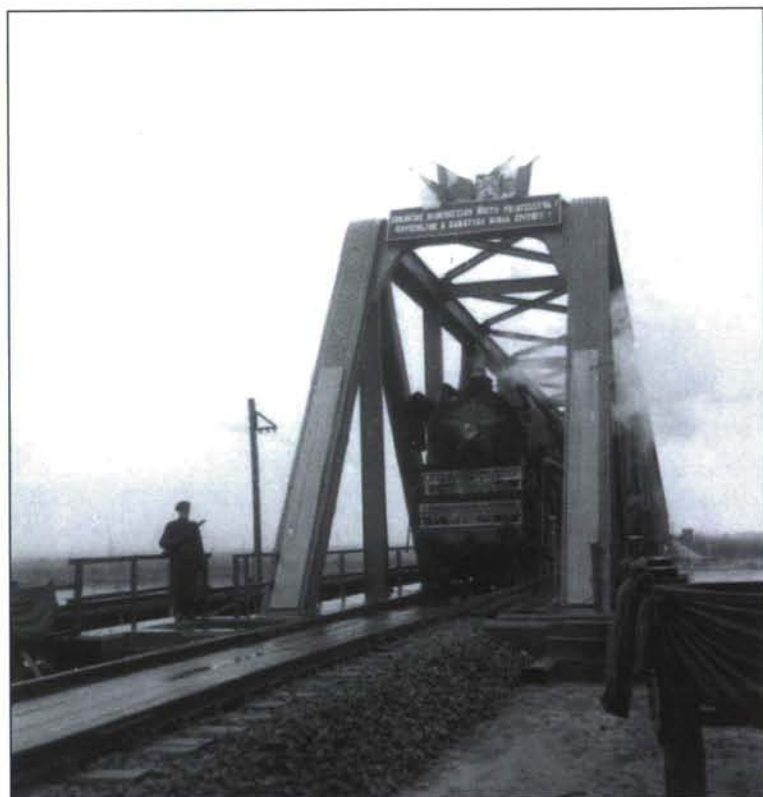
rabbi, történész. Budapest, 1940. február 9. Szülei: Raj Sándor, Gold Margit. Nős: (1979) Pataki Mária. Gyermekei: Rafael, 1979, Ráhel 1980. Tan.: Országos Rabbiképző Intézet, 1958–64; JATE, 1964–68. Életútja: 1964–70: Szegeden és Délkelet-Magyarországon rabbi, 1970-ben hosszas rendőri zaklatás után felfüggesztették állásából, 1971–85: az Akadémiai Kiadó lexikonszerkesztőségének felelős szerkesztője, 1980–86: a Magyar Nemzet külső munkatársa, 1982–89 a Keleti Nyelvek Kollégiumának hébertanára, 1985-től Budapesten rabbi, 1986–91: a JPTÉ vendégtanára, 1987–93: az Országos Rabbiképző Intézet vallásfilozófia professzora, 1991-től a Miskolci Bölcsészegylet héber nyelv és judaisztika professzora, 1995-től a Lauer Javne Zsidó Közösségi Iskola judaisztikai igazgatója, 1990-től főrabbi. 1990–94 országgyűlési képviselő (SZDSZ), az emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság tagja. F. m.: *Jiddis irodalom* (1977), *A Dohány utcai zsinagóga* (1984), *Zsidó vallás* (1988), *Szentföldi látomások* (Donáth Lászlóval, 1988), *Héber nyelvkönyv*. I–II. (1991–92), *Tanú ez a kóhalom* (1993), *Amit tudni kell a zsidóságról* (1995).

erkölcsi válság egyik fő okát.) A múlt század nagy magyarjai, elsőként pedig a forradalom és szabadságharc hősei viszont bizvást elnyerhetik fiataljaink lelkes rajongását.

A magyar forradalom és szabadság idején – s ezt történészként állíthatom – a modern Európa két vezérlő eszménye, haza és haladás, a nemzeti függetlenség és a polgári felemelkedés gondolata összetalálkozott egymással. Ma is hasonló a helyzet, Európa igénye hasonló: tanulhatnánk a történelmi leckéből, hiszen oly sokszor ütköztették ezeket az eszméket, s oly sok kára lett belőle ennek a nemzetnek...

Rabbiként hozzáfűzöm: a dicsőséges szabadságharcban a hazai zsidóság lélekszámát messze meghaladó módon és nagy anyagi erőfeszítéssel vette ki részét. Mintegy húszezer hittestvérünk harcolt hősiesen a nemzetőrség soraiban. Nem véletlen, hogy később Haynau óriási hadisarcot rótt

ki rájuk. (Más kérdés, hogy a kiegyezés után ezt a királyi jóindulat visszaszolgáltatta, s ebből épülhetett a budapesti rabbiképző intézet.) S az sem véletlen, hogy 1849-ben a szegedi országgyűlés mondta ki Kelet-Európában először a zsidóság egyenjogúsítását.

SZEMED A PÁLYÁN LEGYEN!

IV. AKKOR AZ ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁGHOZ TARTOZÓ HATÁRŐRÖK DOBTÁRAS GÉPPISZTOLYOKKAL VIGYÁZZÁK A BARÁTSÁG HÍDJÁT. A CSEHSZLOVÁK KÜLDÖTTSÉG KÜLÖNVONATA ÉRKEZIK ELŐSZÖR KOMARNÓBÓL KOMÁROMBA, AZ AVATÓÖNNEPSÉGRE, 1954. DECEMBER 28-ÁN (MÁTHÉ ZOLTÁN GYŰJTEMÉNYÉBŐL)